

Ontwerp startbeslissing signaalgebied
UNIVERSITEIT ANTWERPEN (SG_R3_BES_20)
ANTWERPEN, EDEGEM

STATUS/VERSIE: goedgekeurd door de Vlaamse Regering op 31/03/2017

LEESWIJZER

Op 31/03/2017 nam de Vlaamse Regering een beslissing over de vervolgstappen (vervolgtraject en beleidsopties) voor dit signaalgebied. Deze beslissing kadert in de uitvoering van de conceptnota (VR 29 maart 2013) met de aanpak voor het vrijwaren van het waterbergend vermogen in kader van de korte termijnactie van het groenboek Beleidsplan Ruimte Vlaanderen.

Deze fiche beschrijft voor het signaalgebied “Universiteit Antwerpen” de gekozen beleidsopties (ontwikkelingsperspectief) en het vervolgtraject op basis van een ontwerp-startbeslissing, zoals voorbereid door de Coördinatiecommissie Integraal Waterbeleid.

Hoofdstuk 1 geeft een algemene situering van het signaalgebied weer en hoofdstuk 2 motiveert de afbakening van het signaalgebied. Hoofdstuk 3 beschrijft de overstromingsgevoeligheid van het signaalgebied en in hoofdstuk 4 worden de diverse visies op dit gebied besproken.

Hoofdstuk 5 omvat een korte weergave van het overleg dat met de betrokken lokale besturen gevoerd werd.

In hoofdstuk 6 wordt aangegeven voor welke beleidsoptie(s) gekozen is/zijn en welk instrument en/of initiatiefnemer hieraan gekoppeld zijn. Naargelang de rol van het signaalgebied voor het behoud van waterbergend vermogen en het algemeen beoordelingskader, zoals opgenomen in de omzendbrief LNE/2015/2, om nieuwe ontwikkelingen in overstromingsgevoelig signaalgebied te beoordelen, werd een keuze gemaakt tussen de volgende 3 opties:

1. Optie A - beperkte randvoorwaarden (type infiltratie, waterconservering,...)
indien de bestemming compatibel blijkt met het waterbergend vermogen, eventueel mits beperkte randvoorwaarden (bv voor infiltratie of waterconservering);
2. Optie B - maatregelen met behoud van bestemming (type overstromingsvrij bouwen)
indien er een overstromingskans bestaat maar de bestemming compatibel kan zijn met het waterbergend vermogen mits overstromingsvrij bouwen;
3. Optie C - vrijwaren van bebouwing
indien de bestemming niet compatibel is met het waterbergend vermogen en vrijwaren van bebouwing op basis van de overstromingskans aangewezen is.

Hoofdstuk 7 omvat de conclusies voor het signaalgebied en geeft de richting weer op basis waarvan de omzendbrief “Richtlijnen voor de toepassing van de watertoets bij het vrijwaren van het waterbergend vermogen in signaalgebieden” in dit gebied toegepast moet worden. In dit hoofdstuk is ook de beslissing van de Vlaamse Regering van 31/03/2017 opgenomen.

De conceptnota, de omzendbrief en de beslissing van de Vlaamse Regering van 31/03/2017 zijn terug te vinden op www.signaalgebieden.be.

1 Situering

1.1 Algemeen

Gemeente(n): Antwerpen, Edegem

Provincie(s): Antwerpen

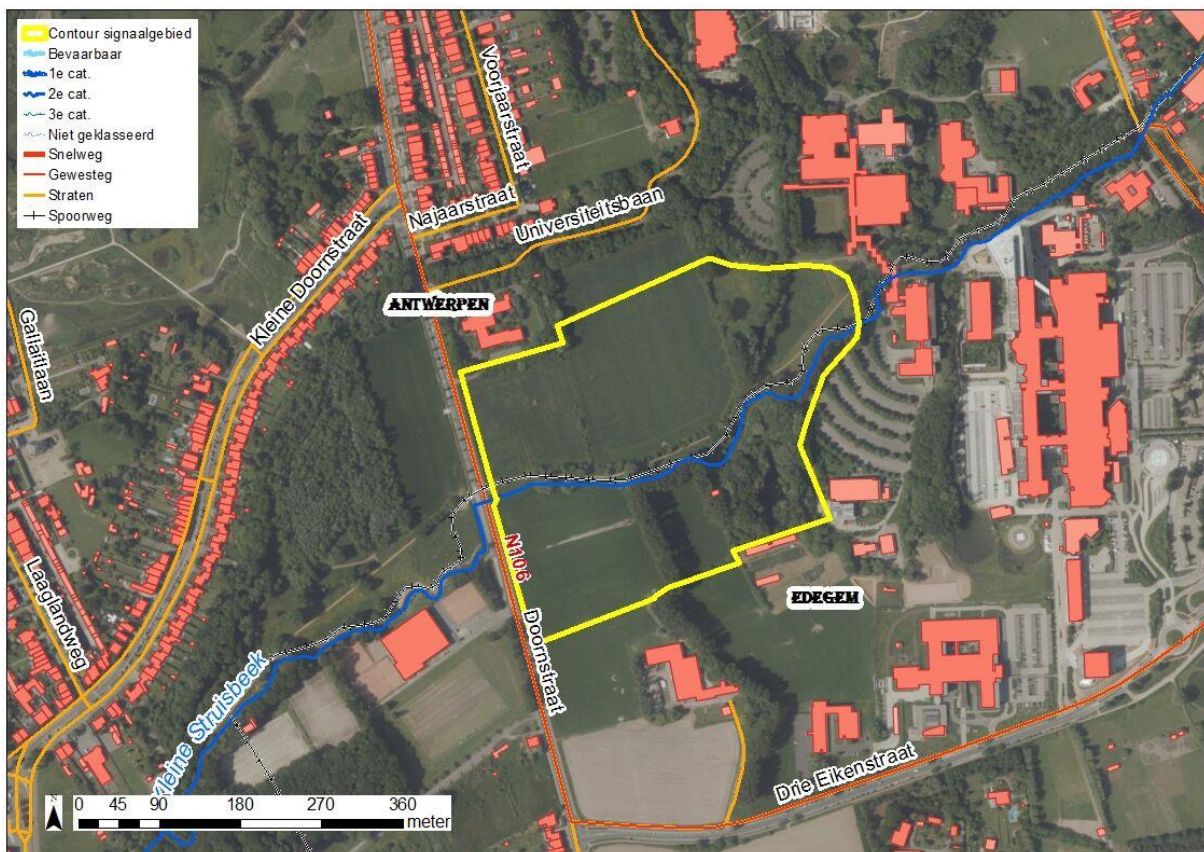
Ligging: Het signaalgebied is gelegen in de vallei van de Kleine Struisbeek tussen de Doornstraat (N106) en de campus Drie Eiken van de Universiteit Antwerpen.

De Kleine Struisbeek vormt ongeveer de grens tussen het grondgebied van Antwerpen in het noorden en Edegem in het zuiden.

Bekken: Benedenscheldebekken

Betrokken waterlopen: Kleine Struisbeek (2e cat.)

Oppervlakte: 12,10 ha

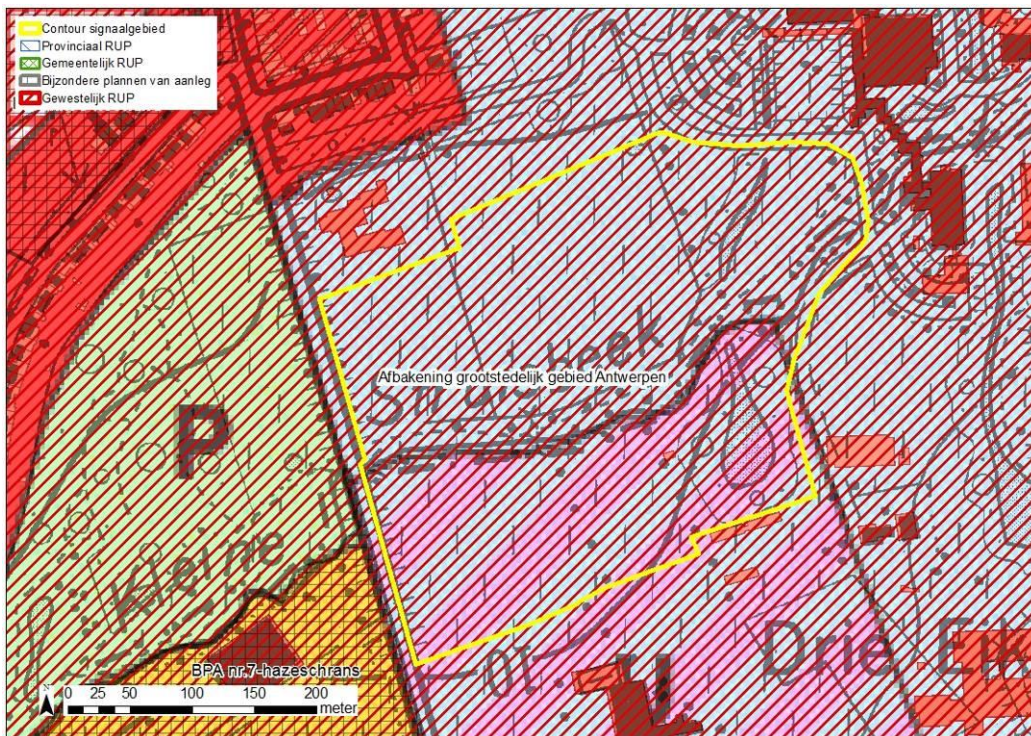
Figuur: situering signaalgebied op orthofoto (medio 2015) met aanduiding van gewestwegen, straten, waterlopen en de bebouwingstoestand volgens het Grootchalig Referentiebestand GRB. Bronnen: AGIV, GRB Raadpleegdienst via wms (toestand 2015-04-20).

Huidige planologische bestemming:

De bestemmingen van het gewestplan zijn nog van toepassing: openbaar nut (ten noorden van de beek) en universiteitspark (ten zuiden van de beek, gewestplanwijziging 7/7/2000)

Globale beschrijving:

Weilanden, bosjes, vijvers. Net ten zuiden van het signaalgebied bevindt zich nog een actieve landbouwzetel.

Figuur: situering signaalgebied op gewestplan met aanduiding van goedgekeurde BPA's en RUP's en weergave van de bebouwingstoestand volgens het Grootchalig Referentiebestand GRB. Bronnen: Ruimte Vlaanderen en AGIV, GRB Raadpleegdienst via wms (toestand 2015-04-20).

2 Selectie en afbakening signaalgebied

Op 4/11/2014 werd voorliggend signaalgebied door de Algemene Bekkenvergadering Benedenscheldebekken geselecteerd voor opname in de prioritair te onderzoeken signaalgebieden. De motivatie voor opname is als volgt:

Deel openbaar nut en universiteitspark zijn kwetsbaar, onder meer doordat de overige terreinen van de Universiteit Antwerpen stilaan volgebouwd zijn, is er een hoge ontwikkelingsdruk. Hier is een grote tot middelgrote overstromingskans en de terreinen zijn gelegen in een valleengebied dat reeds ernstig te kampen heeft met wateroverlast.

De afbakening van het signaalgebied werd tijdens het gevoerde overleg besproken.

Het grote aaneengesloten gebied ten oosten van de Doornstraat aan weerszijden van de Kleine Struisbeek, met bijna voor het hele gebied grote, middelgrote of kleine kans op overstromingen, werd opgenomen in de contour.

3 Watersysteem

3.1 Overstromingsrichtlijn¹

3.1.1 OVERSTROMINGSGEVAARKAART

In het kader van de Europese Overstromingsrichtlijn (ORL) werden overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten opgesteld aan de hand van hydraulische modellen. De overstromingsgevaarkaarten zijn de kaarten die de 'fysische eigenschappen' van de overstromingen beschrijven zoals de overstromingscontouren, waterdieptes en stroomsnelheden. De overstromingsgevaarkaarten geven geen informatie wat betreft de gevolgen, de kwetsbaarheid voor of het risico van de overstromingen.

De ORL stelt dat 3 scenario's in beschouwing dienen te worden genomen voor de overstromingskaarten: kleine kans op overstromingen (terugkeerperiode van grootteorde 1000 jaar of een uitzonderlijke gebeurtenis), middelgrote kans op overstromingen (terugkeerperiode van grootteorde 100 jaar) en grote kans op overstromingen (terugkeerperiode van grootteorde 10 jaar).

Vermits het niet zinvol is om voor elke waterloop hydraulische modellen op te stellen, werd in Vlaanderen de basiskaart hydrografisch netwerk opgesteld die alle waterlopen omvat waarvoor de overstromingsgevaar- en overstromingsrisicokaarten werden opgesteld. De basiskaart hydrografisch netwerk werd opgesteld volgens het principe dat alle waterlopen met een potentieel significant overstromingsrisico en waterlopen die water afvoeren van waterlopen met een overstromingsrisico meegenomen worden. Daarnaast werd ook de volledige kustlijn beschouwd.

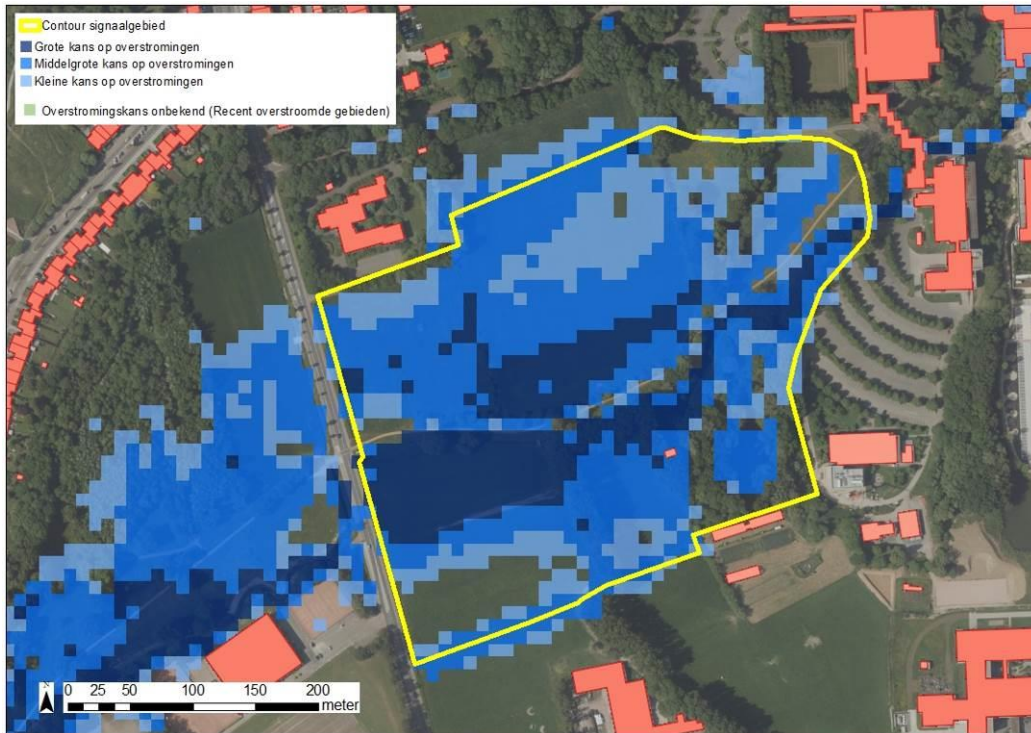
Wanneer er geen gemodelleerde overstromingsgevaarkaarten beschikbaar zijn wordt enkel de kaart van de Recent Overstroomde Gebieden (ROG) weergegeven². De kaarten geven steeds de huidige situatie weer en houden geen rekening met mogelijke of geplande ingrepen.

De overstromingsgevaarkaart toont voor het grootste deel van gebied een middelgrote tot grote kans op overstromingen, voor het overige deel een kleine kans.

---

¹ Richtlijn 2007/60/EG van het Europees Parlement en de Raad van 23 oktober 2007 over beoordeling en beheer van overstromingsrisico's. Deze richtlijn werd omgezet in het decreet Integraal Waterbeleid op 16 juli 2010.

² gebiedsdekkende afbakening van alle effectief overstroomde gebieden in Vlaanderen in de periode 1988 tot heden

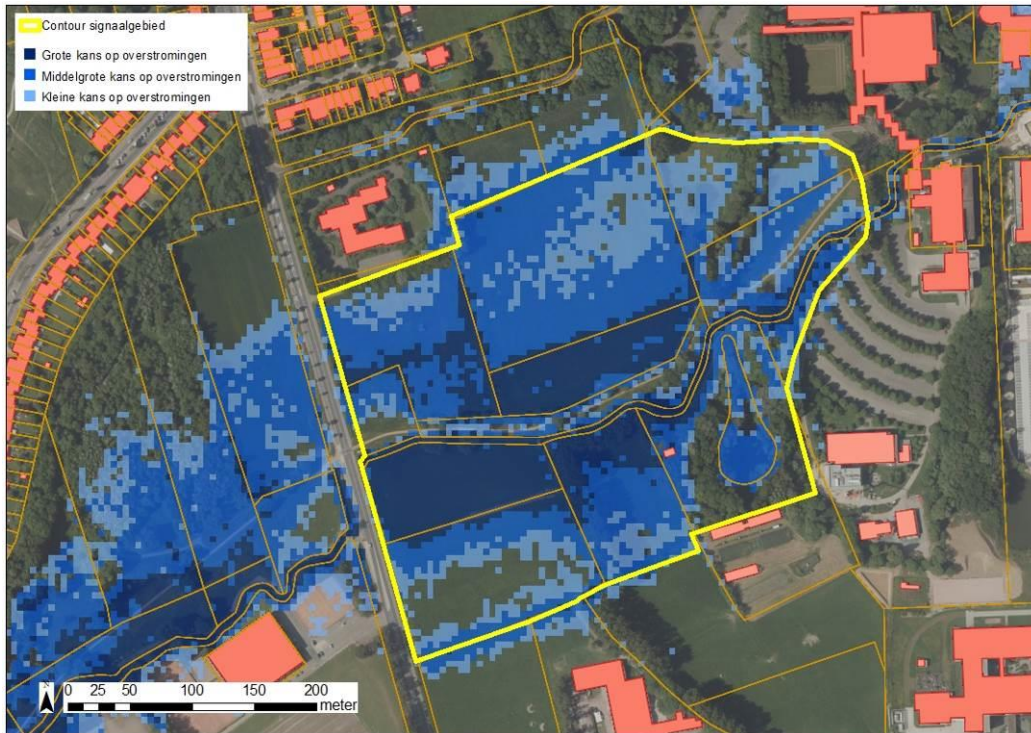
Figuur: De blauwe contouren geven de huidige overstromingskans weer. Hoe donkerder blauw, hoe groter de overstromingskans. De groene contour geeft de recente overstroomde gebieden (ROG) weer, waar geen specifieke overstromingskans gekend is.

3.1.2 KLIMAATTOETS

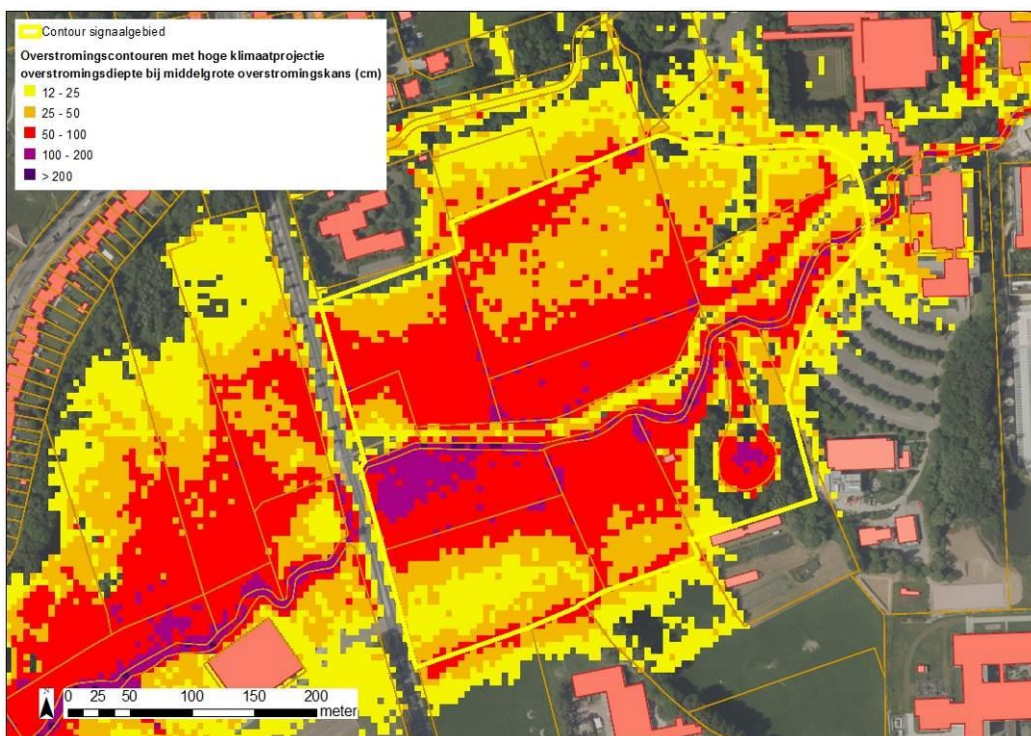
De Overstromingsrichtlijn vraagt om bij het voorkomen of beperken van mogelijk negatieve gevolgen van overstromingen rekening te houden met o.a. de invloed van klimaatverandering. Onderstaande kaarten met klimaatprojectie werden opgemaakt in kader van de orbp-studie van VMM-AOW^[3] en geven niet alleen de overstromingskans (bij gemiddelde klimaatprojectie) maar ook de overstromingsdiepte (bij hoge klimaatprojectie). Vanuit het no regret principe lijkt het aangewezen om adaptief bouwen of waterbestendig bouwen af te stemmen op toekomstige overstromingshoogtes met hoge klimaatprojectie.

Er zijn klimaattoetskaarten beschikbaar. De kaart met de overstromingskans bij gemiddelde klimaatprojectie geeft grotendeels hetzelfde beeld als de overstromingsgevaarkaart.

^[3] "Onderbouwing van het overstromingsrisicobeheerplan voor de onbevaarbare waterlopen, VMM, 2013"

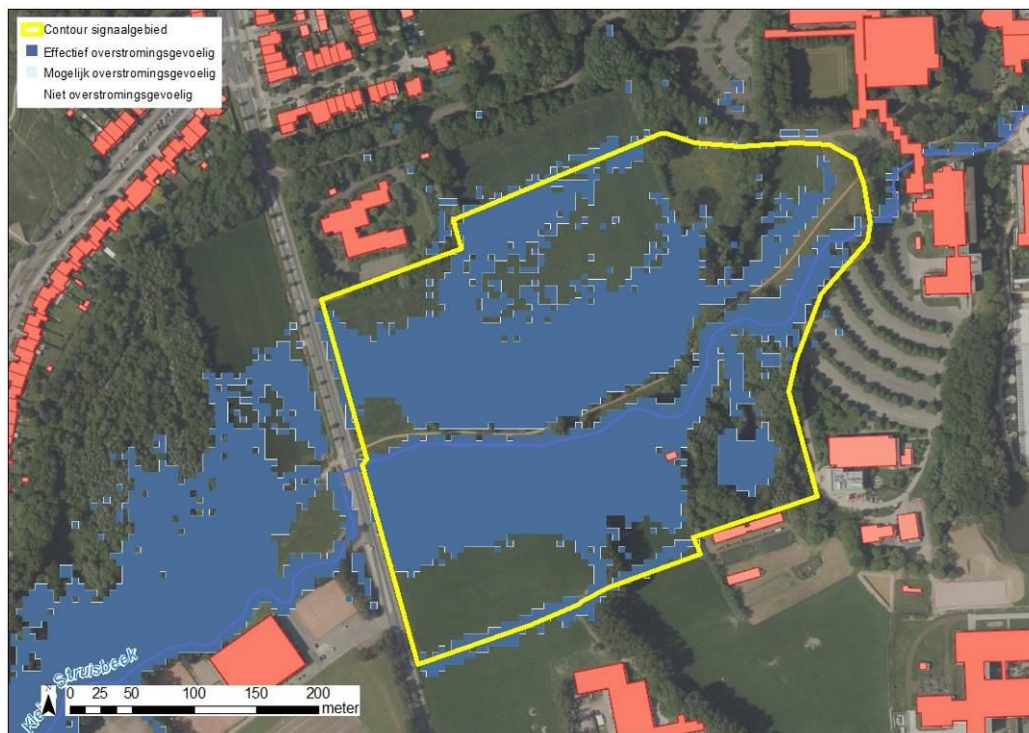
Figuur: De blauwe contouren geven overstromingskansen met klimaatsverandering weer. Hoe donkerder blauw, hoe groter de overstromingskansen. De groene contour geeft de recente overstroomde gebieden (ROG) weer, waar geen specifieke overstromingskansen gekend is.

Figuur: De overstromingsdieptes van de middelmatige overstromingscontour met extreme klimaatsverandering worden hier weergegeven (geel= lage overstromingsdiepte tot paars= hoge overstromingsdiepte).

3.2 Bespreking watersysteem

De contour op de kaart van de effectief overstromingsgevoelige gebieden valt grotendeels samen met de contour van de grote tot middelgrote kans op de overstromingsgevaarkaart.

Figuur: watertoetskaart van het signaalgebied op recente orthofoto (medio 2015) met aanduiding van de overstromingsgevoelige gebieden (lichtblauw = mogelijk overstromingsgevoelig; donkerblauw = effectief overstromingsgevoelig), volgens Ministerieel Besluit dd. 1/6/2014. Weergave van reeds goedgekeurde signaalgebieden in de omgeving.

4 Gebiedsvisie

4.1 Visie Integraal Waterbeleid

Het hoofdstuk 'visie' van het bekkenspecifiek deel Benedenscheldebekken (deel van het stroomgebiedbeheerplan 2016-2021) geeft het volgende weer:

'Voor het afstroomgebied van de hoofdwaterloop **Benedenvliet** is er een sterke koppeling tussen de waterkwantiteits- en de waterkwaliteitsproblematiek. Het afstroomgebied van de Benedenvliet heeft een hoge overstromingsdruk in een sterk verstedelijkt gebied. De saneringsgraad is hoog. Deze is wel verbonden aan een belangrijke verdunning met hieraan gekoppelde overstortingen naar waterlopen en een omgekeerd werkende overstort opwaarts de A12 bij hoge neerslag. Deze problematieken vereisen een geïntegreerde aanpak: afkoppelen van hemelwater en bijkomende berging, en remediëren van de omgekeerde overstortwerking.'

Het bijhorende actieprogramma vermeldt verschillende acties voor het realiseren van buffering op de Benedenvliet en zijn opwaartse beken, waaronder de Kleine Struisbeek. Het overleg rond buffering in dit gebied gebeurt via de werkgroep Benedenvliet.

Het signaalgebied vervult een belangrijke rol bergende functie binnen de vallei van de Kleine Struisbeek en de Benedenvliet.

4.2 Ruimtelijke visie (structuurplannen ed.)

De gemeente Edegem vroeg aandacht voor het behoud van de open ruimte in deze groene vinger. In het kader van de afbakening van het grootstedelijk gebied Antwerpen vroeg de gemeente naar '... een mogelijke (gedeeltelijke) bestemmingswijziging van de zone voor universiteitspark naar een open ruimte functie, met specifieke aandacht voor het aanreiken van een verbreed ontwikkelingsperspectief voor het aanwezige landbouwbedrijf ...'

De stad Antwerpen heeft in haar ruimtelijk structuurplan aangegeven dat dit gebied onderdeel uitmaakt van het programma Zuiderpark als groene vinger tot in het centrum van de stad. Onder andere wordt gesteld dat er met de noord-zuidrelatie met de regionale open ruimte vinger richting Edegem moet rekening gehouden worden bij verdere ontwikkeling. Bij de verdere ontwikkeling van het gebied moet maximaal rekening gehouden worden met de Struisbeek. Tevens maakt de vallei van de Kleine Struisbeek deel uit van de strategische projecten in de zachte ruggengraat.

Bij de opmaak van een RUP is het belangrijk om op een gebied ruimer dan de contour van het signaalgebied te focussen en de eventuele toekomstig gewenste ontwikkelingen van UA en UZA mee te bekijken.

4.3 Lopende initiatieven:

In het kader van de werkgroep Benedenvliet wordt gezocht naar mogelijkheden om waterberging in het stroomgebied van de Benedenvliet te verhogen, inclusief in de vallei van de Kleine Struisbeek.

Dienst integraal waterbeleid van de provincie Antwerpen heeft op het perceel net afwaarts van dit signaalgebied (afwaarts van de Doornstraat) plannen voor een beperkte verlegging van de beek en het verflauwen van de oevers en overweegt op die manier een meer natuurlijk tracé en een beperkte bijkomende berging voor de Kleine Struisbeek te creëren. Het perceel tussen de beek en het Geitepad werd hiervoor door de provincie aangekocht. De aanleg van een echt overstromingsgebied is hier niet aangewezen omwille van de kleine oppervlakte en de hoogteligging van het terrein. Deze maatregel situeert zich afwaarts van de Doornstraat en valt daarmee buiten het signaalgebied. Het perceel tussen de bebouwing van de Kleine Doornstraat en het Geitepad komt eveneens niet in aanmerking voor de aanleg van een overstromingsgebied. Er bevindt zich namelijk een kwelvijver, die de habitat vormt voor de kamsalamander.

De inrichting van de zone opwaarts van de Doornstraat als overstromingsgebied, het eigenlijke signaalgebied, is meer aangewezen gezien de terrehoogte en de ligging. Deze zone stond ook volledig onder water bij de wateroverlast van 15 januari 2016. Momenteel bestaat hiervoor nog geen concreet uitgewerkt ontwerp.

5 Historiek overleg lokale besturen

Bij de screening van de relevante signaalgebieden en de opmaak van de ontwerp-startbeslissingen werden naast de lokale besturen ook andere relevante instanties uitgenodigd.

Gebiedsgericht en thematisch overleg_140828: Annik Somers (directeur omgeving, Edegem), Goedele Van der Spiegel (schepen voor waterbeleid, Edegem), Patrick Cuyvens (consulent openbaar domein, Wilrijk), Marcello Serrao (consulent water openbaar domein, Antwerpen), Karina Rooman (consulent stedenbouw, Antwerpen), Kathleen Wens (consulent stedenbouw, Antwerpen)

Gebiedsgericht en thematisch overleg_140917: Marcello Serrao (consulent water openbaar domein, Antwerpen)

Gebiedsgericht en thematisch overleg_160125: Goedele Van der Spiegel (schepen gemeente Edegem), Marcello Serrao (consulent water openbaar domein, Antwerpen), Karina Rooman (consulent Stedenbouw, Antwerpen), Hendrik Heiremans (kabinet schepen Van Campenhout,

Antwerpen), Jan Ronsyn (dienst integraal waterbeleid Provincie Antwerpen), Els Stevens (dienst ruimtelijke planning provincie Antwerpen), Kathleen Maes (Ruimte Vlaanderen)

Gebiedsgericht en thematisch overleg _160421: Greet Compeers (dienst Ruimtelijke Ordening Edegem), Marcello Serrao (consulent water openbaar domein, Antwerpen), Karina Rooman (consulent Stedenbouw, Antwerpen), Kathleen Wens (ruimtelijk planner, bedrijf Stadsontwikkeling, afdeling Ruimte, Antwerpen), Leon Goris (kabinet schepenen Van de Velde, Antwerpen), Koen Palinckx (districtsburgemeester, district Ekeren), Kathleen Van Dorslaer (dienst integraal waterbeleid Provincie Antwerpen), Els Stevens (dienst ruimtelijke planning provincie Antwerpen), Kathleen Maes (Ruimte Vlaanderen)

Op 23/05/2016 heeft het districtcollege van Wilrijk zijn goedkeuring gehecht aan de ontwerpstartbeslissing. Op 02/06/2016 heeft de districtsraad van Wilrijk zijn goedkeuring gehecht aan de ontwerpstartbeslissing. Op 17/06/2016 heeft het college van burgemeester en schepenen van Antwerpen zijn goedkeuring gehecht aan de ontwerpstartbeslissing.

Op 18/07/2016 heeft het college van burgemeester en schepenen van Edegem zijn goedkeuring gehecht aan de ontwerpstartbeslissing.

6 Keuze ontwikkelingsperspectief, instrument en initiatiefnemer

Voor signaalgebied Universiteit Antwerpen zijn volgende beleidsopties van toepassing:

C: nieuwe functionele invulling voor het gebied

Gezien het belang van het gebied voor het watersysteem is een herbestemming van het gebied naar een bestemming die compatibel is met het watersysteem aangewezen. Het volledige signaalgebied wordt herbestemd naar een bestemming met open ruimtelfunctie om de nodige waterberging te voorzien voor de Kleine Struisbeek.

B: maatregelen met behoud van bestemming

-

A: watertoets

-

Instrument (optioneel):

-

Initiatiefnemer (optioneel):

Er is geen consensus bereikt over de initiatiefnemer.

7 Conclusie signaalgebied en beslissing Vlaamse Regering

Conclusie signaalgebied

Het signaalgebied is grotendeels gelegen in effectief overstromingsgevoelig gebied waarvan deels met een hoge en middelhoge overstromingskans. Gezien het belang van het gebied voor het watersysteem is een herbestemming van het gebied naar een bestemming die compatibel is met het watersysteem aangewezen. Het volledige signaalgebied wordt herbestemd naar een bestemming met openruimtefunctie om de nodige waterberging te voorzien voor de Kleine Struisbeek.

Beslissing Vlaamse Regering d.d. 31/03/2017

De Vlaamse Regering hecht haar goedkeuring aan het bovenstaand ontwikkelingsperspectief en gelast de bevoegde instanties om het ontwikkelingsperspectief te respecteren en de voorwaarden uit de ontwerp-startbeslissing door te vertalen bij de toepassing van de watertoets.